

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Michaely Bejčkové a soudců Zdeňka Kühna a Ondřeje Mrákoty ve věci žalobce: **M. Č.**, zastoupeného advokátem JUDr. Emilem Flegelem, K Chaloupkám 2, Praha 10, proti žalovanému: **Krajský úřad Kraje Vysočina**, Žižkova 57, Jihlava, proti rozhodnutí ze dne 20. 1. 2020, čj. KUJI 6203/2020, sp. zn. OOSČ 1025/2019 OOSC/282, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 19. 1. 2022, čj. 41 A 15/2020-27,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. 1. 2022, čj. 41 A 15/2020-27, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Popis věci

[1] Dne 7. 5. 2019 došlo na dálnici D1 v úseku 134,1 km k dopravní nehodě: řidič osobního automobilu v zúžené části rekonstruované dálnice nestačil zareagovat na značení na začátku dopravního omezení (svedení levého pruhu pro jízdu na Prahu do levého protisměrného pruhu), narazil do dopravního zařízení s přerušovaným světlem a poškodil toto zařízení a své vozidlo. To pak zastavil nedaleko od nehody u středových svodidel. Žalobce nehodu nahlásil, s policejní hlídkou zprvu jednal ze sedadla řidiče, absolvoval dechovou zkoušku ke zjištění alkoholu. Podle úředního záznamu žalobce na místě tvrdil, že vozidlo řídil, ale nehodu nezavinil: prý za ni mohla deska, která z dopravního zařízení odlétla vinou řidiče nákladního auta jedoucího ve vedlejším pruhu. Této verzi ovšem neodpovídaly skutečnosti zjištěné ohledáním místa nehody, proto Městský úřad Velké

Meziříčí zahájil s žalobcem přestupkové řízení. Během něj si vyžádal kamerový záznam, v důsledku poruchy kamer z něj ovšem nebylo možné nic zjistit.

[2] Žalobce následně nahlížel do spisu a v den ústního jednání (k němuž se nedostavil) zaslal městskému úřadu své vyjádření. V něm bez jakýchkoli bližších okolností uvedl, že vozidlo neřídil. Při jednání byl jako svědek vyslechnut zasahující policista; ten při své výpovědi potvrdil okolnosti popsané už v úředním záznamu (žalobce seděl v autě na místě řidiče, popsal policistům svou verzi nehody, a poté, co ji policisté zpochybnili, se přestal k věci vyjadřovat; žalobce předložil doklady k vozidlu, mj. i neplatnou zelenou kartu, a podrobil se dechové zkoušce, která v jeho těle žádný alkohol nezjistila).

[3] Městský úřad označil žalobcovo tvrzení za nevěrohodné, uznal jej vinným z toho, že nepřizpůsobil rychlost jízdy a nepředložil zelenou kartu, a uložil mu pokutu 1 600 Kč [§ 125c odst. 1 písm. k) a § 18 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu; § 16 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla]. Žalobce v odvolání proti rozhodnutí městského úřadu zopakoval, že vozidlo neřídil, a poprvé zde uvedl, že sám sebe spontánně označil za řidiče jen proto, aby ochránil před postihem skutečného řidiče, což je jeho osoba blízká (příbuzný). Žalovaný krajský úřad této verzi neuvěřil a odvolání zamítl.

[4] Žalobce ovšem uspěl se svou žalobou u Krajského soudu v Brně. Podle krajského soudu neposkytují nepřímé důkazy dostatečně spolehlivý skutkový základ pro závěr, že vozidlo řídil žalobce: důkazy svědčí jen o tom, že se žalobce nacházel na místě nehody v době příjezdu policejní hlídky (tj. asi půl hodiny poté, co k nehodě došlo). Byť je vysoce pravděpodobné, že řidičem vozidla byl v době nehody žalobce, pravděpodobnost k uznání viny nestačí.

2. Kasační řízení

[5] Žalovaný krajský úřad podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Nesouhlasí s krajským soudem v tom, že žalobce předložil alternativní verzi skutkového děje. Obhajoba uplatněná s několikaměsíčním odstupem budí podle něj logicky nedůvěru a lze ji označit za účelovou (úřad odkazuje na rozsudek NSS ze dne 15. 7. 2010, čj. 9 As 1/2010-58). Pokud navíc obviněný jen tvrdí, že neřídil, aniž k tomu cokoli dodává, nemůže tím účinně zpochybnit zjištěný skutkový stav (rozsudek NSS ze dne 22. 4. 2004, čj. 2 As 3/2004-70). Přijatelnost kasační stížnosti spatřuje úřad v tom, že se krajský soud odchýlil od své předchozí rozhodovací praxe.

[6] Žalobce pokládá kasační stížnost za nepřijatelnou a popírá i její věcnou argumentaci. Ve svém vyjádření se dovolává rozsudků, které citoval i krajský soud, a zdůrazňuje jeho hlavní závěry.

3. Právní hodnocení

[7] Ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, se NSS po posouzení přípustnosti kasační stížnosti zabývá otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje stěžovatelovy zájmy (§ 104a s. ř. s.). Není-li tomu tak,

pokračování

odmítne ji jako nepřijatelnou (usnesení ze dne 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, a ze dne 16. 6. 2021, čj. 9 As 83/2021-28, č. 4219/2021 Sb. NSS, body 11–12).

[8] Kasační stížnost je přijatelná: krajský soud sice správně shrnul zásady správního trestání plynoucí z ustálené judikatury NSS, ale v této konkrétní věci z nich vyvodil nesprávný závěr, tedy pochybil při výkladu práva, a jeho pochybení mohlo mít vliv na výsledek řízení o žalobě. Kasační stížnost je proto i důvodná.

[9] Krajský soud uzavřel, že pokud neexistují přímé důkazy (kamerové záznamy, svědectví) či nezpochybnitelné důkazy nepřímé, nelze za řidiče považovat osobu, která jako řidič na místě vystupuje, ale později (i s delším časovým odstupem) prohlásí, že neřídila. Podle krajského soudu přišel žalobce už v řízení na prvním stupni s alternativním vysvětlením události – uvedl, že vozidlo řídila osoba blízká – a nelze mu klást k tíži, že se o tom nezmínil před policisty přímo na místě nehody.

[10] To je podle NSS třeba upřesnit: ve skutečnosti se žalobcovo tvrzení o osobě blízké objevilo poprvé až v odvolání. Do té doby žalobce neuvedl nic, co by bylo možné označit za *vysvětlení*. V řízení na prvním stupni jen popřel, že v době nehody vůbec řídil, a k tomu předložil městskému úřadu citace z několika soudních rozhodnutí, které podle něj na jeho věc dopadají. I pokud obviněný z přestupku uplatní alternativní vysvětlení až v odvolacím řízení, případně až v řízení o žalobě, má krajský soud pravdu v tom, že takové tvrzení nelze stroze odmítnout jako opožděné, a *už proto* (z povahy věci) nevěrohodné a nezpůsobilé zpochybnit dosavadní zjištění. V této věci se však správní orgány ničeho takového nedopustily, naopak na žalobcovo tvrzení reagovaly – a podle NSS je i přesvědčivě vyvrátily.

[11] NSS souhlasí s krajským soudem v tom, že jednání, z něhož je přestupce obviněn, mu musí být spolehlivě prokázáno.

[12] To v nejobecnější rovině plyne už z obecných zásad správního řízení (podle § 3 správního řádu postupuje správní orgán v řízení tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti) a zvláště to pak zákon zdůrazňuje ve věcech správního trestání (podle § 69 odst. 2 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v pochybnostech správní orgán rozhodne ve prospěch obviněného). Judikatura pak dodává, že existuje-li rozumná pochybnost, tj. ne zcela nepravděpodobná možnost, že skutku se dopustil někdo jiný než obviněný z přestupku, nelze jej za přestupek postihnout (*in dubio pro reo*). Důkazní břemeno k prokázání, že jednání majícího znaky skutkové podstaty přestupku se dopustil právě obviněný, nese správní orgán; naopak obviněný z přestupku nemusí prokázat, že se jednání nedopustil (rozsudek NSS ze dne 24. 5. 2006, čj. 2 As 46/2005-55, později potvrzený například rozsudky ze dne 24. 11. 2011, čj. 7 As 97/2011-68, a ze dne 6. 1. 2016, čj. 2 As 217/2015-47, body 14 a 15).

[13] Přísné standardy přestupkového řízení, jejichž základy jsou formulovány i na ústavněprávní a mezinárodní úrovni, však zároveň nemají vést k výkladu, který by fakticky znemožnil jakýkoli účinný postih za protiprávní chování (rozsudek NSS ze dne 26. 5. 2009, čj. 9 As 54/2008-62).

[14] K závěrům rozsudku 2 As 46/2005 se přihlásil i rozšířený senát (v usnesení ze dne 14. 1. 2014, čj. 5 As 126/2011-68, č. 3014/2014 Sb. NSS, bod 18, které ostatně krajský soud citoval v bodě 18 svého rozsudku). Ve svých úvahách pak rozšířený senát pokračoval dál: zdůraznil, že obviněný z přestupku není povinen se hájit, tedy uvádět na svou obhajobu jakákoli tvrzení a nabízet k nim důkazy. Pokud ale obviněný mlčí, není správní orgán povinen domýšlet za něj možná i nemožná tvrzení a vypořádat se s nimi. Jiná je oproti tomu situace, kdy se obviněný „aktivně hájí“. Uvede-li obviněný tvrzení ke skutkovým okolnostem případu a navrhne k jejich prokázání důkazy, jsou správní orgány povinny se s nimi vypořádat (usnesení 5 As 126/2011, body 21 a 22). Tvrdí-li ovšem obviněný skutečnosti, které jsou podle obecných zkušenostních pravidel krajně nepravděpodobné, nenabízí k nim žádný rozumný důkaz a ani správní orgán není s to takový důkaz opatřit, lze na základě toho, jak se věci obvykle dějí, hodnotit taková tvrzení jako nevěrohodná (usnesení 5 As 126/2011, bod 28).

[15] Úřad namítá, že rozsudek krajského soudu je v rozporu se dvěma rozsudky NSS. V prvním z nich (9 As 1/2010) šlo o přestupek, při kterém byli policisté přítomni (zastavovali auto projíždějící zákazem vjezdu), proto jej podle NSS nelze srovnávat s věcí nynější. Nyní posuzované okolnosti jsou podobné spíše druhému z rozsudků (2 As 3/2004), kde policisté přímými svědky přestupku nebyli. NSS se tehdy nezastal přestupce – majitele vozidla, který sice na místě žádal o odstranění blokovacího zařízení („botičky“), ale pak začal tvrdit, že vozidlo zde nezaparkoval on sám, ale někdo jiný (osoba blízká z okruhu asi šesti osob, které připadaly v úvahu a které přestupce neoznačil nijak blíž).

[16] Krajský soud oproti tomu vychází z rozsudku ze dne 10. 2. 2016, čj. 1 As 204/2015-33, v němž se NSS v podobné situaci postavil na stranu domnělého přestupce (i ten s policisty na místě požádal o odstranění „botičky“).

[17] Ve skutečnosti lze však okolnosti nynější věci odlišit od těch, za nichž první senát ve věci 1 As 204/2015 domnělému přestupci vyhověl, jak NSS vysvětlí. Krom toho i za rozdílným výsledkem řízení ve věcech 2 As 3/2004 a 1 As 204/2015 stojí dílem částečně odlišné skutkové okolnosti, dílem vývoj judikatury a konečně i změna právní úpravy.

[18] Ve starší z obou věcí (2 As 3/2004) se přestupce na místě samém nevyjadřoval k pachateli přestupku a při jednání před správním orgánem neuvedl ke skutkovým okolnostem nic než to, že na místě mohla zaparkovat kterákoli z jeho šesti osob blízkých, o jejichž nakládání s vozidlem prý přitom (coby majitel vozidla) nic nevěděl. Je důležité připomenout, že zákon tehdy neznal objektivní odpovědnost provozovatele vozidla – institut, který byl zaveden až od ledna 2013 (zákonem č. 297/2011 Sb.) a který v určitých situacích umožňuje potrestat za porušení pravidel silničního provozu osobu, jejímž vozidlem byl přestupek spáchán, bez ohledu na to, kdo vozidlo v danou chvíli užíval.

[19] V pozdější z obou věcí (1 As 204/2015) formuloval NSS závěr, podle nějž policisté nemohou účinně vypovídat o tom, co jim řekl samotný podezřelý na místě samém, protože tím by se obcházel zákaz použít jako důkazní prostředek záznam o podání vysvětlení. Nebylo tedy nijak podstatné, co podezřelý na místě policistům řekl (že se jim údajně přiznal), a naopak se orgány měly vypořádat s jeho tvrzením při jednání, podle nějž vozidlo zaparkoval na místě jeho známý (konkrétně označený). Nic totiž nebránilo orgánům v tom,

pokračování

aby prověřily tuto skutkovou verzi. (Tehdy už platila objektivní odpovědnost provozovatele vozidla, a orgány tak mohly – pokud by se verze tvrzená podezřelým neprokázala – dále vést řízení s provozovatelem vozidla.)

[20] V nynější věci žalobce neoznačil (na rozdíl od podezřelého ve věci 1 As 204/2015) v řízení na prvním stupni žádnou určitou osobu, jejímž směrem by orgány mohly zaměřit další dokazování. Své prvotní popření toho, že řídil on, doplnil v odvolacím řízení informací, že řídila osoba blízká. Tato dodatečná informace však právě pro svůj obsah není ničím jiným než prostým popřením logického předpokladu, že ten, kdo se chová jako řidič, také řidičem je.

[21] Žalobce se *aktivně nehájl* a neposkytl žádnou *alternativní verzi* události, natož aby k ní nabídl nějaký důkaz. Naopak – jak to popsal rozšířený senát v bodě 28 usnesení 5 As 126/2011 – tvrdil skutečnosti velmi nepravděpodobné a nejen že nenabídl důkaz, ale ani neposkytl žádné vysvětlení, které by jeho tvrzení učinilo uvěřitelným. Šlo tu (slovy rozsudku 2 As 3/2004) o pouhé neprokazatelné tvrzení následované pasivní rezistencí obviněného, které nemusí nutně založit pochybnost dostatečnou ke zbavení obvinění.

[22] Taková pochybnost zde podle NSS nevznikla ani s ohledem na další okolnosti věci: nejen že je *vysoce pravděpodobné* (jak uvedl krajský soud), že žalobce řidičem byl, ale hodnoceno běžnou zkušeností je i *krajně nepravděpodobné*, že jím nebyl.

[23] Ve věci 1 As 204/2015 šlo o parkování na vyhrazeném parkovišti na území obce – tedy v místě, kde se řidiči běžně pohybují nejen ve vozidlech, ale také pěšky. Nepříčí se běžné zkušenosti, aby vozidlo v obci zaparkovala jedna osoba a zpět na parkoviště se k němu dostavila osoba jiná. Naproti tomu nehoda, o níž jde v nynější věci, se stala uprostřed dálnice, v místech, kde je běžný pohyb chodců vyloučen. Odporuje běžné zkušenosti, aby řidiči ze svých vozidel po nehodě odcházel (překonávali dálniční ploty a vydávali se do polí) a za volantem je nahrazoval někdo jiný (a aby tento náhradník pak obtížnou uvěřitelnost popsané skutkové verze ještě zvýšil tím, že ji nabídne poprvé až ve svém odvolání).

[24] Věrohodnost žalobcova tvrzení pak vyvrací i jeho chování na místě nehody. I když nelze jako důkaz použít to, co policistům *sdělil*, vede k potvrzení jeho odpovědnosti to, že se jako řidič *choval*. Policista při výslechu – kromě reprodukce žalobcových slov a popisu okolí nehody i způsobu poškození vozidla – totiž popsal i žalobcovo chování. Podle NSS nezavdalo žalobcovo jednání s policisty žádnou příčinu k pochybnostem o tom, že vozidlo řídil v době nehody právě on (rozsudek NSS ze dne 11. 5. 2016, čj. 2 As 10/2016-32, bod 25).

4. Závěr a náklady řízení

[25] NSS shrnuje, že v této věci nevystaly žádné rozumné pochybnosti o tom, kdo přestupek spáchal. Možnost, že se přestupku dopustil někdo jiný než žalobce, je krajně nepravděpodobná. Správní orgány shromáždily dostatek nepřímých důkazů a prokázaly žalobcovu vinu bez důvodných pochybností, jak to od nich zákon žádá.

[26] Proto NSS zrušil napadený rozsudek krajského soudu. V novém řízení je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku. O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud.

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. srpna 2023

Michaela Bejčková
předsedkyně senátu